

ASPECTE COMPLEXE ALE CONTABILITĂȚII ȘI AUDITULUI COSTURILOR ÎNDATORĂRII

COMPLEX ASPECTS OF ACCOUNTING AND AUDITING OF BORROWING COSTS

Autor: Nicolai RUSSU, Drd.

e-mail: cochermoldova@gmail.com

Coordonator științific: Alexandru NEDERIȚA

e-mail: nederita.alexandru@ase.md

Academia de Studii Economice a Moldovei

Abstract. *Considering that the capital of any entity can be constituted both from its own sources and from borrowed sources, they are subject to the laws of economic activity, namely the dynamic correlation between the increase of needs and the limitation of resources. With each stage of evolution of the world economy, the needs increase and the resources become more and more limited. Thus, a mechanism for lending resources against a payment was created, which from the point of view of accounting and auditing is a complex procedure based on the influence of various factors. The major objectives of the research are focused on establishing the importance and problems of accounting and auditing of borrowing costs and designing possible solutions and concrete results applying various particular research methods and techniques, as well as formulating conclusions specific to the topic. The theoretical research is based on scientific papers and publications of national and international scholars, as well as national and international regulations and those widely accepted in the field of accounting and auditing of financial debts. Borrowing costs as a study element of the accounting science is treated as a component of an entity's financial obligations for the temporary use of attracted resources, which in itself is an element of financial liabilities and has a significant impact on the appreciation of the entity's activity and provides users with situations. A detailed picture of the components and the degree of indebtedness of the entity, delimiting the borrowed sources of payment for them, or these two complementary components are based on similar economic characteristics based on time and risk elements. The part of the recommendations and solutions related to the researched issues incorporates in its content modern and necessary aspects for the interested parties, based on the mission of exhaustive approach of the accounting and financial reporting processes of indebtedness costs as well as their audit, avoiding maximum safety moments or reserves exposure, motivated by an incomplete or superficial image and presentation of information. The additional value of the research has a special theoretical-practical importance for the target groups that practice accounting and /or audit of the borrowing costs and the complementary accounting elements that interact in a correlated way.*

Keywords: Qualifying asset; Capitalization; Borrowing costs; Foreign exchanges rates; Notes to the financial statements.

JEL classification: M4 Accounting and Auditing

Introducere.

Integrarea Republicii Moldova în spațiul economic european condiționează necesitatea armonizării contabilității și auditului cu legislația Uniunii Europene, Standardele Internaționale de Raportare Financiară și Standardele Internaționale de Audit. Aceasta se referă, în special, la contabilitatea și auditul costurilor îndatorării care, după metodologia și mecanismul de realizare, este unul dintre cele mai importante și de perspectivă sectoare de evidență a entităților care își dezvoltă activitatea prin atagerea surselor externe de finanțare.

Pe parcursul timpului relațiile economice mondiale au fost globalizate pînă la un nivel fără precedent, fapt care a dezvoltat în sine o ramură specifică de interacțiune mutual avantajoasă de schimb de capital în diferite scopuri, punînd în evidență o trăsătură specifică acestor relații sub formă de cost sau plată pentru aceste schimburi. Avînd în vedere, că capitalul oricărei entități poate fi constituit atît din surse proprii cît și din surse împrumutate acestea se supun legilor activității economice și anume corelației dinamice dintre creșterea nevoilor și limitarea resurselor. Cu fiecare treaptă de evoluție a economiei mondiale nevoile cresc, iar resursele devin tot mai limitate. Astfel s-a creat un mecanism de împrumut de resurse contra unei plăți.

În prezent, importanța costurilor îndatorării ca un element semnificativ și tematic al datoriilor financiare în contabilitatea financiară capătă o valoare majoră în situația în care piața creditelor bancare și împrumuturilor de diferită natură se dezvoltă calitativ, oferind oportunități entităților de a solicita și folosi aceste capitaluri întru dezvoltarea și amplificarea afacerilor.

Această situație generează efecte directe asupra contabilității costurilor aferente atragerii și utilizării creditelor bancare și împrumuturilor și impactul acestora asupra altor elemente contabile, precum și poziția lor în situațiile financiare. Mai mult ca atît, auditarea costurilor împrumuturilor sub aspect particular evidențiază o multitudine de abordări specifice fiecărei entități bazate pe caracteristicile domeniului de activitate, scopurile utilizării creditelor și împrumuturilor, precum și raționamentul profesional al contabililor care implementează, de comun cu managementul sisteme complexe de administrare și raportare a costurilor îndatorării.

Aspecte Problematic.

Este de menționat, că legislația națională în domeniul contabilității și raportării financiare, cu referire la costurile îndatorării, conține prevederi specifice incluse în Standardul Național de Contabilitate „Costurile îndatorării” (în continuare - SNC „Costurile îndatorării”). Totodată dreptul entităților de a aplica Standarde Internaționale de Raportare Financiară, oferă posibilitate acestora să se bazeze în activitatea sa pe normele descrise în ele. În dezvoltarea subiectului reglementărilor naționale aferente costurilor îndatorării sub aspect contabil cu referire la Standardul Național de Contabilitate specific, se conturează unele particularități discutabile aferente prevederilor care le descrie acesta. Astfel, domeniul de aplicare al standardului, componența costurilor îndatorării precum și caracteristicile activelor cu ciclu lung de producție, nu doar diferă de prevederile Standardului Internațional de Contabilitate 23 „Costurile îndatorării” (în continuare – IAS 23 „Costurile îndatorării”), dar și prezintă unele prevederi fără o aplicare expresă, oferind spațiu pentru o tratare multilaterală și în unele cazuri chiar abuzivă, cu consecințe fiscale de rigoare.

Cele mai evidente dificultăți în gestionarea costurilor îndatorării în contabilitatea financiară pot fi poziționate pe aspecte ce țin de identificarea costurilor îndatorării, avînd în vedere prevederile reglementărilor contabile naționale și cele internaționale, sub conținutul definiției acestora, precum și noțiunile similare aplicabile sectoarelor bancare din perspectiva finanțelor publice și abordărilor macroeconomice. Mai mult ca atît, particularitățile de specificare a noțiunilor de către corporațiile internaționale sau entitățile cu capital străin, membre a grupurilor și care întocmesc situații financiare consolidate și rapoarte internaționale, generează probleme în stabilirea univocă și indiscutabilă a definiției costurilor îndatorării.

Totodată, problemele ce țin de clasificarea și stabilirea elementelor componente ale costurilor îndatorării și activelor cu ciclu lung de producție reprezintă o provocare pentru utilizatori și auditori,

care urmează la rândul său în cele mai dese cazuri să contrapună reglementările existente, clasificările legale, practicile larg admisibile precum și necesitățile interne și externe ale entității în stabilirea gradului de exhaustivitate a detalierei elementelor componente și clasificării acestora.

Concomitent un factor semnificativ și relevant pentru aprecierea eficienței și gradului de atingere rațională a raportului cost-beneficiu în raport cu utilizarea și gestionarea împrumuturilor și plăților aferente acestora sunt metodele de recunoaștere a costurilor îndatorării. În acest sens o îngrijorare a clarității și corectitudinii atribuirii unei metode sau a alteia sunt factorii subiectivi ce țin de raționamentul profesional al contabililor în aprecierea beneficiilor ulterioare entității și certitudinea evaluării mărimii costurilor îndatorării în mod credibil. Mai mult ca atât, de la o perioadă de gestiune la alta aceste condiții pot să se modifice ceea ce poate influența deciziile manageriale cu referire la costurile îndatorării, având consecințe fiscale de diferită natură.

Încă un factor semnificativ care generează neclarități și probleme în aplicarea deplină a prevederilor reglementărilor privind costurile îndatorării sunt diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor, care după natura sa pot fi catalogate ca costuri suplimentare sau aferente și pot fi parte a costurilor îndatorării, însă abordarea descrisă poate avea efecte neargumentate asupra nivelului costurilor îndatorării și poate denatura valoarea indicatorilor de diferențe de curs valutar și de sumă în situațiile financiare.

Multitudinea aspectelor problematice aferente costurilor îndatorării au un impact direct asupra activității entității și edificarea unei imagini corespunzătoare de către utilizatorii situațiilor financiare. În acest context poate fi remarcat faptul, că legislația națională în domeniul contabilității și raportării financiare oferă posibilitatea entităților de a elabora și întocmi note explicative tematice, ca parte componentă a situațiilor financiare reglementate, în care ar putea fi incluse informații relevante și detaliate referitor la costurile îndatorării, dinamica acestora, modificările extraordinare survenite pe parcursul perioadei de gestiune în raport cu activele cu ciclu lung de producție care au influențat costurile îndatorării și altele.

Întru consolidarea bazei care generează apariția în contabilitatea financiară a costurilor îndatorării a fost realizat un *studiu în natura creditelor bancare noi emise de băncile comerciale ale Republicii Moldova pe perioada 2010-2018*, conform căruia se conturează o dinamică amplitudinală de la o perioadă la alta. Cu toate acestea, pentru ultimii trei ani ponderea creditelor noi acordate cât persoanelor fizice, atât și celor juridice din numărul total de credite existente-emise înregistrează o descreștere graduală de la 16 la 9% [2] în dinamică. Totodată, pentru o imagine comparativă clară la nivel european, aceste date nu pot fi comparate cu statistica băncilor Uniunii Europene, deoarece natura indicatorilor și metodologia de raportare nu sunt integrate pe deplin. Însă, conform informațiilor statistice prezentate la nivel european [4], cotele creditelor bancare de diferită natură și termen acordate persoanelor juridice se mențin de la an la an la nivel constant, fără identificarea unor aspecte de discordanță majoră pe o perioadă lungă.

Pornind de la faptul, că reducerea numărului de credite noi acordate în dinamică pare a fi un factor dezorientat de contabilitatea financiară, totuși acesta contribuie la stabilirea gradului de acoperire și de diseminare a informațiilor teoretice și practice între contabili referitor la problemele complexe ale costurilor îndatorării și sporirea nivelului expertizei acestui domeniu de către auditori, or cu cât mai multe credite noi sunt emise cu atât gradul de informare a contabililor este mai dezvoltat.

În esența sa costurile îndatorării sunt comune tuturor sistemelor de reglementare naționale și comunitare din lume. Diferențele primordiale între definirea acestora au un impact nesemnificativ, care în nucleul său întrunesc aceleași principii și transmit un mesaj comparabil, cu unele elemente de concretizare.

Metode de cercetare utilizate.

În sensul *metodelor, tehnicilor și procedeele de cercetare a domeniului* se preconizează aplicarea direcționată a modelărilor prin exemplificarea situațiilor reale aferente costurilor îndatorării, prin prisma prevederilor instituționale.

Printre metodele generale de studiu se planifică analiza și sinteza informațiilor din actele normative de specialitate, lucrările științifice și practicile agreate.

Aplicarea în situații individuale a procedeele de agregare și dezagregare, la nivel concret prezintă o soluție reală întru atingerea obiectivelor menționate în introducere.

Cu caracter general, autorul se orientează, de asemenea, în aplicarea tehnicilor generale de studiere economice prin corelarea științelor economice cu cele juridice cu referire la datoriile financiare și urmărirea efectului juridic al acțiunilor contabile cu referire la costurile îndatorării.

Utilizarea focalizată și/sau combinată a metodelor descrise are ca scop valorificarea potențialului contabilității financiare a costurilor îndatorării și ajustarea auditului acestora la practicile reale cu efecte relevante utilizatorilor.

Totodată aplicarea procedeele și tehnicilor descrise în sensul abordării legislației civile din punctul de vedere a raporturilor juridice existente și prezentarea acestora în contabilitate, ar vărsa lumină peste procesele de corelare corectă a intențiilor și realităților juridice în raport cu informația contabilă.

În baza afirmațiilor prezentate se conturează un tip interdisciplinar al cercetării cu elemente evidente aplicative care se referă la o dinamică pronunțată a faptelor economice ce stau la baza explorării și afectează sursele inițiale de cercetare a costurilor îndatorării.

Conținutul de bază.

În *descrierea detaliată a problemelor și posibilelor soluții pentru acestea*, autorul se orientează spre o abordare teoretică cu aplicabilitate practică, ce ar contribui la perfecționarea mecanismului de reglementare și aplicare a tehnicilor de contabilizare și auditare a costurilor îndatorării.

Cu referire la *problema bazei normative naționale și internaționale*, cu referire la costurile îndatorării, domeniului de aplicare, clasificare și descriere a componenței, este de menționat, că actul normativ specific la nivel național pentru contabilizarea și prezentarea informațiilor aferente costurilor îndatorării este SNC „Costurile îndatorării”.

Potrivit regulatorului în domeniu, la elaborarea acestuia s-a luat ca bază legislația Uniunii Europene în materie ce ține de contabilitatea și raportarea costurilor îndatorării, în particular Directivele Uniunii Europene, precum și IAS 23 „Costurile îndatorării”. Urmînd logica propusă, poate fi identificată o posibilă relație prin care prevederile descrise de Directivele Uniunii Europene și a IAS 23 „Costurile îndatorării” se încorporează în SNC „Costurile îndatorării”. Prin urmare, declarația de introducere a SNC „Costurile îndatorării” stabilește clar și exhaustiv, că alte norme specifice altor regulatori internaționali nu vor fi introduse în standardul național, sub rezerva unei abordări liberale prin care se oferă posibilitate de a reglementa suplimentar unele aspecte la decizia regulatorului.

Potrivit reglementărilor Uniunii Europene, Standardele Internaționale de Raportare Financiară sunt aprobate prin Regulamentul (CE) NR. 1126/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 03.11.2008 de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului, unde se specifică clar, că „Standardele Internaționale de Raportare Financiară astfel cum sunt definite la articolul 2 din Regulamentul (CE) nr. 1606/2002, se adoptă în conformitate cu prevederile din anexă” [6, art.1].

Totodată, Regulamentul (CE) NR. 1126/2008 în art.3 și Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 în partea finală prevăd, că acestea sunt obligatorii în toate elementele sale și se aplică direct în toate statele membre [6, art.3; 7, art.11].

Valorificând prevederile anexei II la capitolul 3 (Dreptul societăților comerciale, contabilitate și audit și guvernanta corporativă) din titlul IV la Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 27.06.2014 și ratificat de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.112 din 02.07.2014, se constată, că o condiție obligatorie a documentului menționat este, că dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului se pun în aplicare în termen de 2 ani de la intrarea în vigoare a Acordului. [1, anexa II]

Este de remarcat faptul, că pînă în prezent nu a fost aprobat nici un act normativ prin care Republica Moldova la nivel național să pună în aplicare dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 1606/2002.

Totodată, avînd prevederile legale ale Republicii Moldova prin care Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 și Regulamentul (CE) NR. 1126/2008, ca act normativ de complementare-executare, sunt documente spre aplicare directă pe teritoriul statului, se poate ajunge la concluzia, că acestea pot fi tratate ca bază pentru elaborarea și aprobarea Standardelor Naționale de Contabilitate.

Cu referire directă la SNC „Costurile îndatorării” și ținînd cont de argumentele aduse mai sus, se consideră adecvat, ca în partea introductivă a documentului normativ să fie specificată referința la Regulamentele CE menționate, ca fiind bază pentru elaborarea și aplicarea prevederilor aferente costurilor îndatorării prin standardul specific în Republica Moldova.

Mai mult ca atît, reglementările naționale la nivel de legi și/sau acte normative interdepartamentale, cum ar fi Standardele Naționale de Contabilitate, oferă entităților dreptul de a aplica Standardele Internaționale de Raportare Financiară în set complet sau în anumite cazuri de evaluare a elementelor contabile. Astfel, Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului și Regulamentul (CE) NR. 1126/2008 Consiliului European pot fi considerate ca fiind direct aplicabile de entitățile interesate în Republica Moldova.

Cuntuînd trendul comparațiilor dintre legislația comunitară în baza căreia a fost elaborată legislația națională în domeniul contabilității costurilor îndatorării, se poate identifica un moment de ***o importanță semnificativă aferent domeniului de aplicare***. Astfel, se conturează o omitere în SNC „Costurile îndatorării”, în partea ce ține de „costul actual sau stabilit al capitalurilor proprii, inclusiv capitalul preferențial care nu este clasificat drept datorie” [9, pct.3].

Astfel, IAS 23 „Costurile îndatorării” prevede expres, că domeniul de aplicare a standardului nu ține de un anumit grup specific de costuri, care după natura sa ar putea fi tratate în diferite situații ca costuri ale îndatorării.

În opinia autorului acest fapt nu diminuează din calitatea SNC „Costurile îndatorării”, însă poate crea divergențe în situații concrete, avînd în vedere, că standardul național nu lasă loc de suplimentare, specificînd exhaustiv în ce cazuri se aplică acesta.

Totodată, la tema domeniului de aplicare pot fi menționate și cercetările efectuate, în care se menționează ca o problemă generală, modul de determinare a sumelor costurilor îndatorării, în funcție de caz și de contabilizare a acestora, punând la bază obținerea informațiilor obiective despre faptele economice aferente creării activelor cu ciclu lung de producție și în alte situații, reflectând adevărul [3, p.40]. Printre cauzele care au stat la baza acestor afirmații se numără lipsa specializării domeniului de aplicare a SNC „Costurile îndatorării”, acesta fiind foarte universal prin faptul, că nu toate costurile îndatorării sunt acoperite de domeniul de aplicare, unele fiind omise.

Sub aspect teoretic, regulatorul a lăsat spațiu pentru completarea listei costurilor îndatorării deoarece pct.5 al SNC „Costurile îndatorării” nu se limitează doar la lista prezentată, oferind utilizatorilor posibilitate de aplicare a standardului menționat și pentru costurile care nu au fost descrise, dar care după natura sa pot fi caracterizate ca costuri ale îndatorării.

Această situație poate fi tratată ca fiind o oportunitate pentru utilizatorii SNC „Costurile îndatorării” de a aplica prevederile acestuia și în cazuri mai puțin specifice însă caracterizabile, dar totodată este și o problemă inclusiv pentru organele de control, care neavînd competență și expertiză necesară și/sau adecvată, precum și atribuții de interpretare a actelor normative care nu au fost emise de acestea, vor genera conflicte de aplicare cu consecințe fiscale și sancționale.

Suplimentar, pentru o comparație clară cu IAS 23 „Costurile îndatorării” este de menționat, că ultimul stabilește exhaustiv lista costurilor îndatorării care este cu mult mai redusă în comparație cu SNC „Costurile îndatorării” și nu oferă posibilitate de a fi completată cu alte elemente. Cu toate acestea autorul presupune, că lista propusă de IAS 23 „Costurile îndatorării” este una de bază care include cele mai răspîndite situații, iar pentru cazuri special caracterizabile, standardul nu interzice aplicabilitatea sa.

În baza celor expuse, autorul consideră oportună specificarea separată a prevederilor relevante **componenței costurilor îndatorării** tratate de SNC „Costurile îndatorării” cu menționarea clară despre posibilitatea aplicării prevederilor standardului menționat și în cazul costurilor care întrunesc caracteristicile costurilor îndatorării, însă nu sunt specificate expres în standard.

Totodată pentru o procesare continuă a argumentelor este necesară detalizarea **modului de expunere a definițiilor de bază aferente contabilității costurilor îndatorării**. În acest domeniu se constată unele probleme în interpretarea definiției costurilor îndatorării conform reglementărilor naționale și celor prevăzute de Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

O caracteristică evidentă este faptul, că IAS 23 „Costurile îndatorării” nu se referă în definiția costurilor îndatorării în particular la costurile aferente contractelor de leasing financiar, ceea ce este menționat în SNC „Costurile îndatorării”. Această concretizare în standardul național vine să clarifice situațiile în care contractele de leasing financiar urmează a fi percepute ca un împrumut de fonduri, indiferent de forma acestora dar cu focusare pe conținut. Totodată sintagmele utilizate în definiția costurilor îndatorării așa ca „alte costuri aferente” în cazul SNC „Costurile îndatorării” și „alte costuri suportate de o entitate pentru împrumutarea de fonduri” în cazul IAS, trezesc suspiciuni evidente de necesitatea concretizării.

Cu toate că lista de bază a costurilor îndatorării este expusă în ambele standarde, unele din elemente așa ca costurile suplimentare aferente împrumuturilor (SNC) sau cheltuielile de finanțare aferente contractelor de leasing financiar (IAS) nu redau o claritate în partea ce ține de componența acestor costuri/cheltuieli și pasibilitatea acestora de a fi tratate și recunoscute ca costuri ale îndatorării. Momentul dat se amplifică în cazul unor situații de divergență formate ca rezultat al derulării contractelor de împrumut sau leasing financiar, urmare a cărora pot fi înaintate sancțiuni între părți. Respectiv, acele elemente ale datoriilor contingente care într-un final pot fi atribuite spre executare pot influența valoarea costurilor îndatorării în cazul în care acestea vor fi atribuibile. Cu toate acestea, autorul nu consideră transparentă decizia de atribuire a amenzilor și penalităților, care sunt „alte costuri aferente” sau „alte costuri suportate” în componența costurilor îndatorării pe motivul, că acestea pot fi aplicate și recunoscute în mod speculativ și abuziv pentru influențarea valorii costurilor îndatorării și modificarea imaginii reale a situațiilor financiare.

În baza celor expuse, se consideră productiv de a dezvolta acest aspect în SNC „Costurile îndatorării” în scopul evitării unei tratări diferențiate și discordante a situațiilor în care standardul nu prevede o abordare expresă. Mai mult ca atât, aceasta ar oferi o încredere suplimentară contabililor, iar utilizatorilor situațiilor financiare o imagine reală și complexă.

La examinarea problemelor de interpretare subiectivă sau incompletă, un element substanțial reprezintă și **activele cu ciclu lung de producție, ca o parte indispensabilă a procesului de contabilizare a costurilor îndatorării**. Un argument esențial în acest sens ar fi tratamentul suplimentar care îl oferă SNC „Costurile îndatorării” diferit de IAS 23 „Costurile îndatorării”. Acesta se caracterizează prin lista cu descriere detaliată a activelor cu ciclu lung de producție, pe când standardul internațional se limitează la o apreciere restrânsă, cu limitarea imobilizărilor corporale pînă la unități de producție și unități producătoare de energie.

În opinia autorului acest aspect, la nivel de IAS 23 „Costurile îndatorării” poate descuraja potențialii beneficiari de a aplica prevederile acestui standard în favoarea SNC „Costurile îndatorării”. Concomitent acest fapt poate contribui la interpretarea greșită a sintagmelor „unități de producție” și „unități producătoare de energie” lăsînd într-o parte imobilizările corporale deoarece, primele în anumite situații pot fi catalogate în componența altor elemente contabile, diferite de imobilizări corporale. Astfel, IAS 23 „Costurile îndatorării” are un tratament selectiv și limitat în privința activelor cu ciclu lung de producție, însă nu îi limitează pe utilizatori să califice activele în componența activelor cu ciclu lung de producție, acelea care corespund caracteristicilor generale bazate pe definiție.

Pornind de la cele expuse, **componența activelor cu ciclu lung de producție** poate fi identificată individual de utilizatori avînd la bază elementele cheie care caracterizează aceste active. Cu toate acestea, autorul atenționează, că în scopul evitării unor interpretări diferite este necesară o abordare exhaustivă și clară referitor la activele cu ciclu lung de producție cît la nivel de IAS 23 „Costurile îndatorării” atît și la nivel de SNC „Costurile îndatorării”.

În sensul **aprecierii problematice recunoașterii și evaluării costurilor îndatorării** care se efectuează conform politicilor contabile ale entității în baza raționamentului profesional și cu respectarea raportului cost-beneficiu, autorul menționează, că prevederile incluse în SNC „Costurile îndatorării” au un caracter general și o aplicare subiectivă. Aceasta se argumentează prin faptul, că definițiile costurilor îndatorării și activelor cu ciclu lung de producție precum și clasificarea acestora au un statut reglementat, în măsură mai amplă de cît în IAS 23 „Costurile îndatorării”, iar oportunitatea

aplicării raționamentului profesional de către utilizatori poate duce spre o aplicare incorectă a prevederile standardului național, în unele cazuri și respectiv influența rezultatele financiare ale entităților.

Cu alte cuvinte, oferire posibilității entităților de a dezvolta de sine stătător un element contabil sub formă de cost al îndatorării sau activ cu ciclu lung de producție, cu respectarea caracteristicilor specifice, generează riscul unei abordări unilaterale. Acest fapt poate fi aplicat cu subiectivism de către regulatori și utilizatori pînă la infinit. Poziția autorului constă în aceea, că reglementările cu referire la aplicarea raționamentului profesional și aprecierea raportului cost-beneficiu, precum și alte abordări, urmează a fi explicate prin documente normative sau preluate din cadre-legale exterioare, pentru a avea o înțelegere clară care sunt principiile de aplicare a raționamentului profesional, metodele de apreciere a raportului cost-beneficiu etc.

În baza celor expuse, este necesară și indispensabilă de conținutul reglementării prevederea aferentă raționamentului profesional, însă aplicarea acestora urmează a fi percepută clar și profesionist de utilizatori, fără posibilul risc de interpretare greșită, unilaterală, neprofesionistă sau chiar abuzivă.

Pentru o analiză amplă a ***problemelor diferențelor de curs valutar și de sumă aferente costurilor îndatorării***, autorul propune punerea în discuție prin comparație a prevederilor SNC „Costurile îndatorării” și SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă” în scopul aprecierii terminologiei, conținutului, precum și corectitudinii includerii sumelor rezultate din diferențe de curs valutar și de sumă în componența costurilor îndatorării, mai mult ca atît capitalizării acestora.

Pornind de la faptul, că diferențele de curs valutar și de sumă sunt admisibile pentru clasificare în componența costurilor îndatorării, conform prevederilor legale, acestea urmează a avea un tratament contabil analogic cu celelalte elemente ale costurilor îndatorării. Suplimentar se menționează, că costurile îndatorării care sînt atribuibile direct achiziției, construcției sau producției unui activ cu ciclu lung de producție se capitalizează, iar costurile îndatorării care nu sînt atribuibile direct achiziției, construcției sau producției unui activ cu ciclu lung de producție și/sau care nu corespund cerințelor de capitalizare se recunosc drept cheltuieli curente în perioada în care acestea au fost efectiv suportate.

În această situație apare o întrebare dificilă, dacă diferențele de curs valutar și de sumă pot fi tratate ca costuri ale îndatorării care sînt atribuibile direct achiziției, construcției sau producției unui activ cu ciclu lung de producție și sunt pasibile capitalizării. O mică descriere aferentă subiectului propus este prezentată în IAS 23 „Costurile îndatorării” potrivit căruia „diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor în valută, în măsura în care acestea sunt privite ca o ajustare a cheltuielilor cu dobînda” [9, pct.6] se consideră a fi costuri ale îndatorării. Totodată standardul menționat relatează că „complicații apar la utilizarea împrumuturilor exprimate în sau legate de valute, în cazul în care grupul își desfășoară activitatea în economii hiperinflaționiste, și din fluctuații ale cursurilor de schimb valutar. Prin urmare, determinarea valorii costurilor îndatorării care sunt atribuibile direct achiziției unui activ cu ciclu lung de producție este dificilă și este necesară exercitarea raționamentului profesional.” [9, pct.11] Pasajul în cauză nu oferă un răspuns direct la problema abordată, însă sugerează utilizatorilor, că problematica aplicării și contabilizării diferențelor de curs valutar în cadrul împrumuturilor cu evidențierea costurilor îndatorării este una specifică și necesită o examinare complexă și este necesară exercitarea raționamentului profesional.

Totodată SNC „Costurile îndatorării” sugerează expres, că diferențele de curs valutar și de sumă aferente dobânzilor privind împrumuturile, trebuie recunoscute în calitate de costuri ale îndatorării, asupra cărora se aplică regulile de contabilizare descrise de standard.

În același sens SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă” este actul normativ obiectivul căruia constă în stabilirea modului de contabilizare a diferențelor decurs valutar și de sumă și de prezentare a informațiilor aferente în situațiile financiare [11, pct.2]. Respectiv, primirea creditelor și împrumuturilor în valută străină este considerată o operațiune în valută străină și poate fi tratată în contextul standardului menționat.

Suplimentar SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă” stabilește concret și fără rezerve, că „operațiunile în valută străină se contabilizează inițial în monedă națională prin aplicarea cursului oficial al leului moldovenesc la data primirii creditelor și împrumuturilor. Achitarea datoriilor în valută străină se înregistrează prin aplicarea cursului oficial al leului moldovenesc la data achitării. Diferențele de curs valutar favorabile și nefavorabile care apar la data achitării datoriilor se recunosc ca venituri sau cheltuieli curente” [9, pct.7].

Astfel, se poate face o concluzie preliminară, că diferențe de curs valutar aferente costurilor îndatorării sunt evidențiate sub aspect contabil în două acte normative, care au abordări metodologice diferite. O astfel de situație creează dificultăți în aplicarea corectă și deplină a prevederilor SNC „Costurile îndatorării”, având rezerve de aplicabilitate eronată în raport cu SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă”.

În această situație autorul concluzionează, că costurile îndatorării eligibile capitalizării pot fi și diferențe de curs valutar în măsura în care acestea influențează mărimea dobânzii prin ajustarea mărimii acesteia. Cu alte cuvinte „cîștigurile și pierderile care reprezintă o ajustare a costurilor cu dobânda includ diferența dintre rata dobânzii dintre costurile îndatorării care ar fi suportate în cazul în care entitatea a împrumutat fonduri în moneda sa funcțională și costurile aferente împrumuturilor efectuate efectiv asupra împrumuturilor în valută” [5, pct.5]. În aceste condiții diferențele de curs valutar pozitive și negative se referă în special la nivelarea sau ajustarea efectelor diversificative dintre dobânzile obținute în valuta funcțională și cele în valuta străină.

Suplimentar se poate de menționat, că „împrumuturile de capital nu sunt capitalizabile, dacă împrumutul în valută străină a fost atras cu scopul de a nivela riscul cu altă valută. Dobânda aferentă valutei străine deja include riscul aferent. De aceea diferențele de curs valutar care pot fi capitalizate se limitează la mărimile dobânzilor calculate, în condiții și împrejurări similare, pentru împrumuturi în valuta funcțională a entității. Toate diferențele de curs pozitive și/sau negative ce depășesc afirmația de mai sus trebuie recunoscute în calitate de venituri și/sau cheltuieli”. [12]

O altă abordare acceptată în practică întru interpretarea prevederilor referitor la mărimea diferențelor de curs valutar aferente capitalizării, se referă la fluctuațiile agresive cu amplitudine evidentă a cursului de schimb valutar, care poate influența semnificativ cota capitalizării.

Astfel, entitatea este în drept să stabilească de sine stătător, aplicînd raționamentul profesional sau apelînd la suportul din exterior, dacă fluctuațiile cursurilor de schimb valutar au fost semnificative și respectiv cum această situație va influența capitalizarea costurilor îndatorării sub formă de diferențe de curs valutar.

Concomitent este de remarcat faptul, că această metodă are un impact subiectiv asupra gradului de pregătire și apreciere a informațiilor despre fluctuații ale cursului de schimb valutar. Totodată, în cazuri particulare se poate crea situația de tatonare a părerilor cu argumentare solidă din ambele părți.

Pornind de la cele expuse, autorul consideră, că pentru o expunere exhaustivă a principiilor de aplicare a prevederilor ce se referă la capitalizarea diferențelor de curs valutar, cu caracter de costuri ale îndatorării, regulatorul trebuie să aprecieze importanța și relevanța acestor elemente contabile și impactul lor fiscal și ulterior să dezvolte partea normativă în acest sens.

Suplimentar la cele menționate referitor la caracterul și mărimea diferențelor de curs valutar pasibile capitalizării conform principiilor de abordare a costurilor îndatorării, în teoria și practica contabilă există și divergența de abordare în sensul statutului dobânzilor exprimate în valută străină care generează apariția diferențelor de curs valutar. În această ordine de idei o întrebare evidentă se referă la momentul calculării și achitării obligațiilor în valută străină. Astfel, în opinia autorului o soluție reală și sustenabilă pentru aprecierea corectă a mărimii costurilor îndatorării exprimate prin diferențe de curs valutar ar fi evaluarea mărimii obligațiilor calculate și neachitate care pot fi tratate în sensul descris mai sus. Pe de altă parte, obligațiile achitate nu pot fi subiectul recalculării din motivul stingerii acestora și lipsei oricărei influențe asupra situației financiare a entității. În acest sens, suplimentar se poate de menționat, că „capitalizării sunt pasibile doar diferențele de curs pozitive, iar cel negative urmează să diminueze” [13] volumul părții asistabile a creditelor și împrumuturilor atrase pentru constituirea activelor cu ciclu lung de producție.

Mai mult ca atât, o altă expunere pe subiectul dat argumentează faptul, că “costurile îndatorării trebuie să includă doar diferențele nefavorabile aferente dobânzilor calculate, însă neachitate” [14].

Aspectul problematic de totalizare a rezultatelor și edificarea unei imagini adecvate și transparente aferente costurilor îndatorării în situațiile financiare este modul de prezentare și conținutul informațiilor.

Problema în cauză poate fi considerată ca fiind cea mai relevantă pentru utilizatorii situațiilor financiare deoarece în dependență de modul de contabilizare și raportare a rezultatelor sunt luate decizii cu impact direct asupra sustenabilității entității. În contextul costurilor îndatorării aceste decizii s-ar referi la domeniile de apreciere a gradului de îndatorare a entității, poziția sa financiară în grup, posibilitatea de ași onora obligațiile, respectarea termenilor proiectelor de investiții și altele.

În acest sens legislația națională prezintă unele cerințe exacte privind conținutul specific al informațiilor privind costurile îndatorării și anume: suma costurilor îndatorării capitalizate în perioada de gestiune; suma costurilor îndatorării recunoscute drept cheltuieli curente; rata de capitalizare folosită pentru determinarea sumei costurilor îndatorării care urmează a fi capitalizate; sumele obținute din investirea temporară a împrumuturilor; suma datoriilor aferente dobânzilor neachitate în termenele stabilite [10, pct.33].

În opinia autorului setul de informații prestabilit este unul suficient în măsura în care entitatea nu are în derulare o multitudine de contracte de împrumut pentru crearea sau procurarea unor active cu statut ulterior de active cu ciclu lung de producție și nu efectuează aceste activități în mod repetitiv de la o perioadă la alta.

În cazuri mai complexe, când activitatea entităților este legată strâns de necesitatea atragerii împrumuturilor cu ulterioara capitalizare a costurilor îndatorării, se consideră oportună dezvoltarea modului și calității de prezentare a informațiilor aferente acestor aspecte specifice.

Potrivit recomandărilor autorului este necesară atragerea atenției semnificative asupra metodologiei de obținere a informațiilor prezentate și ulterioara informare, după necesitate a utilizatorilor situațiilor financiare. Aceasta se referă în special *la metodologia de calculare a ratei de capitalizare; procedura de determinare a gradului de capitalizare a diferențelor de curs valutar cu statut de costuri ale îndatorării; modalitățile și criteriile de identificare a activelor cu ciclu lung de producție*. În acest context se propune dezvoltarea conținutului notelor explicative la situațiile financiare sub aspect calitativ și de conținut.

Cu referire la calcularea ratei de capitalizare se consideră benefic ca nota explicativă să conțină tabele individuale, în care să fie posibilă reflectarea tuturor informațiilor necesare și după caz, suplimentare care pot avea o importanță pentru utilizatorii situațiilor financiare, *conform anexei nr.1*.

Anexa nr.1

CALCULUL

ratei de capitalizare a costurilor îndatorării pentru anul 201X

Costuri aferente activelor cu ciclu lung de producție pe anul 201X						
Denumirea activului cu ciclu lung de producție	Perioada de gestiune de începere a capitalizării, an	Perioada de gestiune preconizată de încetare a capitalizării, an	Costurile aferente activelor cu ciclu lung de producție, lei			
			Suma costurilor aferente	Cost nr.1	Cost nr.2	Cost nr.3
A	B	C	1=2+3+4	2	3	4
Total						

Calcularea ratei de capitalizare a costurilor îndatorării pe anul 201X					
Tipul împrumutului	Data primirii împrumutului	Suma împrumutului, lei	Rata dobânzii, %	Suma dobânzilor, lei	Rata de capitalizare, %
A	B	1	2	3 = 1*2	4 = total 3/total 1*100%
Total			x		

Calcularea costurilor îndatorării pe anul 201X			
Denumirea activului cu ciclu lung de producție	Suma costurilor aferente	Rata de capitalizare	Costuri ale îndatorării aferente
A	1	2	3 = 1*2
Total		x	

Tabelul de comparație Capitalizare/Cheltuieli ale perioadei		
<i>Total Costuri ale îndatorării aferente < Total Suma dobânzilor</i>	<i>Total Costuri ale îndatorării aferente > Total Suma dobânzilor*</i>	<i>Total Costuri ale îndatorării aferente = Total suma dobânzilor*</i>
		
<u>Total Costuri ale îndatorării aferente se capitalizează</u> (Total suma dobânzilor- Total Costuri ale îndatorării aferente) se includ în cheltuielile perioadei	<u>Total Suma dobânzilor se capitalizează</u>	<u>Total Suma dobânzilor se capitalizează</u>

****Situatie teoretică care poate apărea în cazul creșterii neașteptate și hiperinflaționiste a ratei dobânzii flotante, indicate în contractul de împrumut sau aplicării incorecte a prevederilor Standardelor Naționale de Contabilitate***

Sursa: elaborat de autor

Aceasta se argumentează prin faptul, că utilizatorii situațiilor financiare au nevoie în cazuri concrete să obțină o imagine exactă și reală, fără a apela la alte surse ce conțin informații preliminare despre costurile îndatorării. Totodată, pentru utilizatorii externi ai situațiilor financiare este important, ca conținutul politicilor contabile cu referire la costurile îndatorării să fie transpus explicit în situații financiare, de aceea selectînd o metodă sau alta de contabilizare se consideră oportun ca informația obținută să fie interconectată detaliat, cu respectarea lanțului informațional.

În partea ce ține de procedura de determinare a gradului de capitalizare a diferențelor de curs valutar cu statut de costuri ale îndatorării, autorul menționează, că în cazul dat actele de reglementare exclud o abordare pronunțată, făcîndu-se referință la norme generale, care pot avea o aplicabilitate diversificată în dependență de raționamentul profesional. Totodată, urmare a analizei metodelor de determinare și divizare în cele capitalizabile și cele recunoscute ca cheltuieli ale perioadei, a costurilor îndatorării angajate cu diferențe de curs valutar, autorul propune lăsarea la discreția contabililor/altor părți implicate și/sau interesate a formatului notelor explicative cu indicarea informației și calculelor respective. În același sens, se recomandă, ca informația prezentată să posede o abordare exhaustivă și

argumentată din punct de vedere a metodei selectate (metoda bazată pe variații semnificative a cursului valutar sau metoda comparației cu valuta operațională a entității), cu identificarea factorilor care au contribuit la selectarea metodei și calculele aferente.

Această informație, în opinia autorului, reprezintă o dovadă a corectitudinii și preciziei, prin care utilizatorii interni și externi ai rapoartelor financiare pot determina cu un grad de încredere major și profesionist aspectele generatoare și rezultatele care au influențat respectarea uneia sau alteia metode și prezentarea informațiilor cuvenite.

Un sector care necesită o abordare și prezentare mai avansată și mai profundă în situații financiare sunt modalitățile și criteriile de identificare a activelor cu ciclu lung de producție. Pe tema menționată, poate fi remarcat faptul, că recunoașterea unui activ cu ciclu lung de producție trebuie să aibă o procedură definită și acceptată în politicile contabile ale entității. Pe lângă cerințele și prevederile SNC „Costurile îndatorării”, se recomandă în calitate de suport adițional și de autocontrol îndeplinirea chestionarului de identificare a activelor cu ciclu lung de producție, **conform anexei nr.2.**

Anexa nr.2.

Chestionar de identificare a activelor cu ciclu lung de producție

Denumirea activului

Nr.d/o	Criteriu de apreciere	Da	Nu	Nu se aplică
1	Activul corespunde definiției din pct.21 subpct.1) al SNC „Prezentarea situațiilor financiare”			
2	Activul este în stare de creare și/sau pregătire			
3	Activul necesită în mod obligatoriu perioadă lungă pentru creare și/sau pregătire			
4	Perioada de creare și/sau pregătire a activului este mai mică de 1 an			
5	Activul este destinat pentru vânzare			
6	Activul va fi utilizat conform destinației			
7	Activul reprezintă stocuri care sînt fabricate în cantități mari în mod repetitiv pe parcursul unei perioade scurte de timp			
8	Activul face parte din componența activelor financiare			
9	Activul este gata pentru utilizarea prestabilită sau pentru vânzare în momentul achiziției			
10	Există factori și /sau situații (împrejurări) care pot contribui negativ la aprecierea activului cu ciclu lung de producție În cazul răspunsului Da - se menționează: - -			
11	Entitatea are necesitatea să recunoască activul în calitate de activ cu ciclu lung de producție			
12	Activul corespunde exact și complet definiției din pct.4 al SNC „Costurile îndatorării”			

Decizie de identificare:

Sursa: elaborat de autor

Acest document poate fi benefic utilizatorilor situațiilor financiare pentru aprecierea gradului de corectitudine de identificare a activelor cu ciclu lung de producție. În baza rezultatelor obținute, aplicînd raționamentul profesional se poate de identificat dacă activul examinat este un activ cu ciclu lung de producție sau nu.

Pornind de la cele expuse și metodele adiționale de prezentare a informațiilor în situațiile financiare, se poate de concluzionat, că cerințele existente față de prezentarea informațiilor aferente costurilor îndatorării sunt cu caracter general și nu oferă o claritate exactă cum ar trebuie să fie expuse informațiile pentru a respecta prevederile legale. Totodată, propunerile autorului de perfecționare a modului de prezentare a informațiilor, structurarea logică a acestora precum și gradul de acoperire a necesităților utilizatorilor sunt în avantaj evident și promovează o abordare transparentă în dezvoltarea informațiilor.

Cu referire particulară la **auditul costurilor îndatorării**, este de remarcat faptul, că la efectuarea misiunilor de audit pe domeniul de analiză și domeniile conexe de complementare, se conturează o atmosferă de examinare și apreciere diversificată, generată de posibilitățile extinse de contabilizare și prezentare a informațiilor în situațiile financiare.

În acest context, aplicarea unor proceduri, metode sau tehnici utilizate pe larg aproape că nu este posibilă. În această situație, la **auditarea componentelor costurilor îndatorării** vor fi utilizate abordări individuale bazate pe specificul activității entității auditate și particularitățile factorilor externi care influențează rezultatele obținute. În detaliu, la examinarea problematicii descrise în cercetare, auditorul urmează să aprecieze măsura în care situațiile financiare sunt întocmite, sub toate aspectele semnificative (sau oferă o imagine corectă și fidelă sau sunt prezentate corect, sub toate aspectele semnificative), în conformitate cu un cadru de raportare financiară aplicabil, precum o misiune efectuată în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit [8, p.91].

Pornind de la faptul, că notele aferente situațiilor financiare conțin, în mod obișnuit, un sumar al politicilor contabile semnificative și alte informații explicative [8, p.120], la auditarea rezultatelor obținute și menționate în acestea se consideră adecvat de pus în evidență aspectele semnificative și modul de obținere a acestora.

Mai mult ca atât la identificarea pozițiilor sensibile ale situațiilor financiare, în partea costurilor îndatorării, se consideră progresiv să se identifice și să se analizeze aspectele relevante, inclusiv prin efectuarea procedurilor suplimentare pentru a ajunge la o anumită concluzie cu privire la o problemă.

Suplimentar, pentru a ajunge la **obiectivul propus în cadrul misiunii de audit**, cu referire la costurile îndatorării și de a realiza prezentarea fidelă a situațiilor financiare, poate fi necesar ca membrii conducerii să furnizeze prezentări mai ample decât cele solicitate, de regulă, de către cadrul general [8, p.111]. În acest sens, autorul vine cu propunerile prezentate în **anexele nr.1 și nr.2** pentru a oferi în avans auditorului informația detaliată cu referire la aspectele particulare ale costurilor îndatorării în cadrul entității.

În același sens, documentele din **anexa nr.1 și nr.2** au o menire direcționată pentru a reduce la minim suspiciunea de inconsecvență manifestată prin informații care contrazic informațiile cuprinse în situațiile financiare auditate și care pot influența opinia auditorului asupra situațiilor financiare.

În concluziile cu referire la **auditul special al costurilor îndatorării**, se poate de menționat, că în cadrul acestui proces este necesară aplicarea responsabilă și cu viziuni particulare a Standardelor Internaționale de Audit în diferite aspecte. Această recomandare are ca scop punerea în aplicare nu

doar a unor momente generale și superficiale, dar asigură combinația măsurilor descrise întru oferirea auditorului într-un final a informațiilor corecte și generarea unei opinii de audit adecvate.

Concluzii.

În concluzii generale asupra cercetării este de menționat, că lucrarea întrunește unele din cele mai importante și problematice aspecte ale contabilității și auditului costurilor îndatorării. Prin aplicarea metodelor și tehnicilor de cercetare științifică, autorul a reușit să pună în dezbatere și să analizeze din punct de vedere științific aspectele ce stau la baza contabilității și auditului costurilor îndatorării, care pot conține rezerve nevalorificate pentru dezvoltare instituțională și practică.

Un moment special care a asigurat efectuarea cu succes a cercetării au fost publicațiile de specialitate la tema discutată și opiniile expuse, precum și recomandările înaintate. Totodată, autorul consideră, că pentru o deschidere mai amplă a subiectului este necesară o abordare tematică și aprofundată a cadrului legal. Mai mult ca atât, opiniile și recomandările expuse în publicațiile de specialitate nu sunt poziționate stabil pe o normă instituțională, fiind o argumentare teoretico-practică, care în unele situații poate avea efecte adverse pentru utilizatorii situațiilor financiare.

În același sens, autorul conștientizează, că criticile obiective aduse cadrului legal existent, precum și standardelor internaționale, au scopul de a identifica lacunele posibile și de a elimina orice incertitudine în raport cu aplicarea prevederilor.

Într-un final, contabilitatea și auditul costurilor îndatorării în situații particulare și de exemplificare a prevederilor incluse în documente normative, este un subiect mai puțin tratat de Standardele Internaționale de Raportare Financiare, Standardele Naționale de Contabilitate precum și în literatura de specialitate. Acest fapt reprezintă o provocare pentru părțile interesate în dezvoltarea teoretică și practică a domeniului menționat și modernizarea abordărilor existente pentru a ajunge la o prezentare exhaustivă a informațiilor în situațiile financiare cu referire la costurile îndatorării.

Acceptarea provocărilor menționate poate avea un efect de expansiune regulatorie în situațiile în care raționamentul profesional poate fi trata subiectiv de organele de supraveghere și control. Totodată, orice mișcare în acest domeniu reprezintă un pas spre edificarea sustenabilă și calitativă a sectorului contabilității și auditului costurilor îndatorării.

Propunerile de perfecționare și posibilele soluții enunțate în lucrare pot fi folosite ca bază pentru alte lucrări în sensul aplicării gândirii critice și orientate spre crearea unei platforme tematice de examinare a problemelor și soluțiilor în domeniul contabilității și auditului costurilor îndatorării.

Referințe bibliografice.

1. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 27.06.2014, Legea nr.112 din 02.07.2014, Monitorul Oficial, 2014, Nr. 185-199, 442
2. Baza de date statistică interactivă, www.bnm.md
3. BUCUR, V., BĂDICU G., DRAGOMIR N. Aspecte ale recunoașterii, evaluării și contabilizării costurilor îndatorării, Analele ASEM, ediția a XIII-a. Nr.1 / 2015
4. EURO Area Statistics, <https://www.euro-area-statistics.org/bank-interest-rates-loans?cr=eur&lg=en&page=1&visited=1>

5. IAS 23 - Capitalisation of borrowing costs, PwC In depth INT2015-09, 2015, <https://inform.pwc.com/?action=informContent&id=1538060103119384>
6. Regulamentul (CE) nr. 1126/2008 al Parlamentului European și al Consiliului, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM%3A126040>
7. Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32002R1606>
8. Standarde Internaționale de Audit, Codul etic al profesioniștilor contabili și SIA revizuite, prezentate de IFAC, <http://mf.gov.md/ro/content/codul-etic-al-profesioni%C8%99tilor-contabili-%C8%99i-sia-revizuite-prezentate-de-ifac>
9. Standardul Internațional de Contabilitate „Costurile îndatorării”, ordinul Ministrului Finanțelor nr.109 din 19.12.2008, Monitorul Oficial, 2008, Nr. 237-240, 692
10. Standardul Național de Contabilitate „Costurile îndatorării”, ordinul Ministrului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013, Monitorul Oficial, 2013, Nr. 233-237, 1533
11. Standardul Național de Contabilitate „Diferențe de curs valutar și de sumă”, ordinul Ministrului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013, Monitorul Oficial, 2013, Nr. 233-237, 1533
12. ЧАЛЫЙ, ИВАН , кандидат экономических наук, Инвалютные кредиты: капитализация курсовых разниц, МСФО в Украине, 2015, http://msfz.ligazakon.ua/magazine_article/fz000615
13. NEDERÎȚA A. О капитализации курсовых разниц по кредитам и займам, полученным для создания/приобретения квалифицируемых активов, publicația periodică Contabilitateși audit 3/2015
14. NEDERÎȚA A. Comentarii privind conținutul și modul de aplicare a modificărilor de bază operate în SNC „Costurile îndatorării”, publicația periodică Contabilitate și audit 5/2020.